

‘Natuurlijk is niet altijd duu

Duurzaam produceren wordt voor de bollensector steeds belangrijker. In deze nieuwe serie benaderen we dit thema vanuit verschillende invalshoeken. Te beginnen met: wat is ‘duurzaam’? Er zijn nogal wat definities in omloop. Een neutraal antwoord met een wetenschappelijke basis van Ernst van den Ende, directeur Plant Sciences Group van de Wageningen Universiteit.

Tekst: Monique Ooms
Fotografie: René Faas

Duurzaamheid is niet alleen een onderwerp van onderzoek op de campus, de Wageningen Universiteit focust ook op een duurzame bedrijfsvoering. In 2014 won de WUR de Sustainabil, een onderscheiding voor de meest duurzame universiteit in Nederland. De universiteit weet dit te bereiken door een combinatie van allerlei maatregelen, variërend van de beperking van CO₂-uitstoot en duurzame energie-opwekking tot duurzame inkoop en het hergebruik van koffiebekertjes. Als directeur staat Ernst van den Ende aan het hoofd van de Plant Sciences Group, waar duurzaamheid ook een belangrijk thema is.

DEFINITIE

Hij erkent direct dat het begrip ‘duurzaam’ om een nadere verklaring vraagt, want: “Het begrip is de laatste jaren gegijzeld door mensen die niet precies weten waarover ze praten. Er valt ook zoveel over te zeggen, je kunt het niet met één getal of één woord uitdrukken. In ons onderzoek hanteren we voor ‘duurzaam’ drie uitgangspunten: meer produceren met minder input op een betere manier. Meer produceren wil zeggen dat je meer uit de plant haalt. Minder input betekent met minder middelen. En beter wil zeggen: op een innovatieve, veilige manier.” Op de site van de WUR vinden we

de definitie: ‘Duurzame ontwikkeling is de ontwikkeling die aansluit op de behoeften van het heden zonder het vermogen van de toekomstige generaties om in hun eigen behoeften te voorzien in gevaar te brengen.’

‘Duurzaamheid vraagt vooral een andere denkwijze’

De verwarring rondom de betekenis van duurzaam heeft ook te maken met de emotionele lading waarmee het begrip gepaard gaat. “Mensen denken vaak dat duurzaam hetzelfde is als biologisch, maar dat is niet zo. Of dat duurzaam en high tech niet met elkaar samengaan. Ook dat klopt niet. Een tomaat die is geteeld onder de Spaanse zon is minder duurzaam dan die uit een Nederlandse high tech kas, waar je met biologische bestrijdingsmiddelen kunt werken en het watergeven exact kunt afstemmen op de behoefte van de plant. Dat laatste is veel duurzamer. Een plofkip is minder milieubelastend dan een biologische scharrelkip die op een grotere ruimte leeft, meer eet, meer poept en dus meer uitstoot produceert. In het kader van dierenwelzijn gaat de voorkeur natuurlijk uit naar

de scharrelkip, maar is dat dan duurzamer? Iets wat er natuurlijk uitziet, wordt al snel voor duurzaam en dus ‘gezond’ gehouden, maar dat hoeft niet te kloppen. Zo zijn de meeste planten hartstikke giftig, die hebben er evolutionair alles aan gedaan om niet opgegeten te worden. Biologisch geteelde groenten kunnen besmet zijn met bacteriën uit dierlijke mest die ernstige gezondheidsproblemen kunnen veroorzaken met zelfs de dood tot gevolg. Denk aan de EHEC-komkommers in Duitsland.”

FORSE MARGES

Biologisch is niet altijd duurzaam - er is vaak meer oppervlakte nodig om het product te telen, om maar iets te noemen - maar de consument is wel steeds meer bereid om hier extra voor te betalen. “Kijk naar een winkelconcept als Marqt dat zich profileert met vers, gezond en lokaal product dat is ‘geproduceerd met respect voor het milieu’. Op die producten zitten forse marges en consumenten willen dat betalen. Daar tegenover staan andere supermarkten die goedkope sperziebonen uit Ethiopië verkopen, terwijl de Nederlandse sperziebonen veel duurzamer, want lokaal geteeld, zijn. Daarin zouden Nederlandse kwekers – ook in de bollensector – zich sterker kunnen profileren.” Een deel van het ‘biologische succes’ zit ook in de presentatie. “Het ambachtelijke wordt meer benadrukt, je ziet een foto van de boer in zijn land, er wordt een verhaal verteld. Dat triggert de consument. Ook daar liggen kansen voor de bollenkweker, want als er één sector is waarover mooie verhalen te vertellen zijn, dan is het deze sector.”

Genetische modificatie wordt niet als duurzaam gezien, maar: “Dat is technologisch gezien een goede oplossing, je kunt planten daarmee resistent maken zodat je geen middelen meer nodig hebt, dat is juist erg duurzaam. Dat krijgen we er in Europa echter niet door omdat je ‘iets’ kunstmatig verandert in een plant. Dat roept een weerstand op bij de consument. We mogen echter wel veredelen, terwijl je daarbij ook genetische veranderingen tot stand brengt

rzaam'

en de uitkomst ongewis is. Heel jammer dat een duurzame oplossing via genetische modificatie dus niet mogelijk is binnen de huidige wetgeving."

PRIJSKAARTJE

Een ondernemer denkt vanuit rendement en bij veel ondernemers leeft het idee dat 'duurzaam' gelijk staat aan 'duur'. "Om echt duurzaam te kunnen telen, zijn er innovaties nodig en daar hangt een prijskaartje aan. Het is jammer dat juist in deze tijd minder geld is voor onderzoek, want het is harder nodig dan ooit. De consument moet vervolgens bereid zijn om voor duurzaam meer te betalen en dat is vaak lastig, want hij denkt vaak met zijn portemonnee." Dat betekent niet dat ondernemers duurzaam moeten laten voor wat het is. "Sterker nog: als je er niet in meegaat, raak je uiteindelijk je business kwijt. De retail eist een residuvrij product. Wil je in deze samenleving kunnen ondernemen, dan moet je mee met de eisen die aan jouw product worden gesteld. Dat er middelen wegvallen is een gegeven, het is de verantwoordelijkheid van de sector om met iets nieuws te komen."

Onwetendheid bij het grote publiek speelt een belangrijke rol bij de duiding van de term duurzaamheid. "Daarin zie ik een grote rol weggelegd voor onderzoekers, maar ook voor ondernemers die vanuit hun eigen visie met duurzaamheid bezig zijn. Vertel je omgeving wat je doet, hoe en waarom en wat je daarmee bereikt. Ga het gesprek aan, deel je kennis, wees niet bang voor de discussie. Uiteindelijk praten we dan allemaal over hetzelfde als het over duurzaamheid gaat." Van den Ende doet dat ook in zijn eigen omgeving. "Ik hou ook lezingen in de wijk waar ik woon, om mensen te informeren. Dat zijn altijd leuke bijeenkomsten die interessante gesprekken opleveren." Daarnaast probeert Van den Ende ook op andere manieren duurzaam te leven. "Bijvoorbeeld door zo min mogelijk eten weg te gooien, zuinig te zijn met elektriciteit en water, papierloos te werken en onze kinderen bewust op te voeden."

EVENWICHT

Welke invulling je er ook aan geeft, uiteindelijk gaat het er bij duurzaamheid om dat je bewuste keuzes maakt, vindt Van den Ende. "Duurzaamheid vraagt vooral een andere denkwijze. Ik hield ooit een lezing voor een groep biologische telers. De ene helft was er bewust mee bezig, was geïnteresseerd in het realiseren van veranderingen. De andere helft wilde vooral

Ernst van den Ende: 'De term 'duurzaam' is gegijzeld'

weten 'wat ze dan wel konden spuiten'.. dan ben je dus niet daadwerkelijk je denk- en werkwijze aan het veranderen. Het gaat erom dat je een nieuw evenwicht vindt met je omgeving, dat vraagt om een andere manier van grond bewerken, planten, verwerken. Het gaat over

energiegebruik, afvalreductie, maar ook over meer uit de plant halen." Duurzame oplossingen hoeven overigens niet altijd ingewikkeld te zijn. "Een transportbedrijf paste de luchtdruk in de banden aan waardoor het dieselgebruik afnam. Ook dat is duurzaam."